

การสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนต่อการป้องกัน จากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำความผิดในสังคม **Building Immunity on Juvenile Against Crime Victimization and Juvenile Delinquency**

กรวรรณ คำกรเกตุ* อุนิษา เลิศโตมรสกุล**

Korawan Khamkorngeat* Unisa Lerdtomornsakul**

Received : 17 May 2021 / Revised : 14 June 2021 / Accepted : 21 June 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายแนวคิดและแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำความผิดในสังคมทั้งในอดีตและในปัจจุบัน เพื่อศึกษาถึงปัญหา หรือข้อจำกัดในการสร้างภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน และเสนอแนะแนวทางเพื่อนำไปสู่ตัวอย่างรูปแบบและนโยบายที่เหมาะสมการสร้างภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชนต่อโอกาสในการตกเป็นเหยื่อและการเป็นผู้กระทำความผิดในสังคมไทยที่เหมาะสมกับประเทศไทยและแต่ละบริบทสังคมต่อไป โดยแนวทางจะต้องสอดคล้องกับองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการคือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ปัจจัยครอบครัว 3) ปัจจัยสถาบันการศึกษา และ 4) ปัจจัยทางด้านชุมชน/สังคม เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชนต่อโอกาสในการตกเป็นเหยื่อและการเป็นผู้กระทำความผิดในสังคมไทยที่เหมาะสมกับประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การสร้างภูมิคุ้มกัน/ เด็กและเยาวชน/ เหยื่ออาชญากรรม/ การป้องกัน

*นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Doctoral student, program in Criminology and Criminal Justice, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

**Associate Professor, program in Criminology and Criminal Justice, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย
ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2564)

Abstract

The purpose of this article is to examine the concepts and guideline for building immunity on juvenile against crime victimization and juvenile delinquency in the past and present society, to study the problems for building immunity on juvenile, and to propose to examples of appropriate forms and policies in guideline for building immunity on juvenile against crime victimization and juvenile delinquency in Thailand society. A guideline, it corresponds to four important elements: 1) Personal factors 2) Family factors 3) Educational institution factors and 4) Social or Community factors. To be able to drive the policy for building immunity on juvenile against crime victimization and juvenile delinquency, which suitable for Thailand effective.

Keywords: Building immunity/Juvenile/ Crime victimization/ prevention

บทนำ

เด็กและเยาวชน เป็นช่วงวัยสำคัญที่จะเจริญเติบโตและพัฒนาเป็นอนาคตของชาติ สังคมในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป คนในสังคมก็ต้องมีการปรับตัว เปลี่ยนแปลงให้ทันต่อสถานการณ์ อยู่เสมอ เด็กและเยาวชนก็เช่นเดียวกัน ถือเป็นกลุ่มช่วงวัยที่สำคัญแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาความคิด ทักษะคิด และการขัดเกลาทางสังคม เพื่อให้เด็กและเยาวชนเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตและก้าวเข้าสู่วัยทำงานเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติ แต่อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมกลับพบว่า มีอัตราเด็กและเยาวชนกระทำความผิดในอัตราที่สูงขึ้น จากข้อมูลสถิติรายงานจำนวนคดีเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี พ.ศ. 2562 ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและถูกจับกุม จำนวน 20,003 คดี จำแนกเป็นฐานความผิด ดังนี้ ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย 2,080 คดี ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ 2,620 คดี ฐานความผิดเกี่ยวกับเพศ 880 คดี ฐานความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย รวม 10,942 คดี และฐานความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียง และการปกครอง 500 คดี และที่เหลือเป็นความผิดอื่น ๆ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563)

ตารางที่ 1 ตารางแสดงสถิติรายงานจำนวนคดีเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี พ.ศ. 2562 ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ฐานความผิด	คดีที่สามารถจับกุมได้	ร้อยละ
1. ฐานความผิดชีวิตและร่างกาย	2,080 คดี	10.4
2. ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	2,620 คดี	13.1
3. ฐานความผิดเกี่ยวกับเพศ	880 คดี	4.4
4. ฐานความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย		
ยาเสพติด	10,082 คดี	50.4
อาวุธและวัตถุระเบิด	860 คดี	4.3
5. ฐานความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียง และการปกครอง	500 คดี	2.5

ที่มา : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563

หากกล่าวถึงเด็กและเยาวชน (คทาร์ตัน เฮงตระกูล, 2555) ในฐานะเป็นผู้ประกอบอาชญากรรมหรือผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการเรียนรู้และการทดลองสิ่งใหม่ ๆ การกระทำความผิดอาจเกิดจากปัจจัยเสี่ยงหลายประการ ทั้งปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยทางจิต โดยปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดคือปัจจัยทางจิต และมีปัจจัยที่เหลือเป็นปัจจัยเสริม นอกจากนี้ เด็ก

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2564)

และเยาวชนยังเป็นช่วงวัยที่อยู่ในความเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วย โดยกลุ่มเด็กและเยาวชนอาจตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ประกอบไปด้วย 1) การเป็นเหยื่อโดยไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม 2) การเป็นเหยื่อโดยมีส่วนช่วยเหลือหรือจูงใจให้เกิดอาชญากรรม และ 3) การเป็นเหยื่ออาชญากรรมของตนเอง ดังนั้น เด็กและเยาวชนจึงเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมโดยตรง เป็นวัยที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ ทั้งสภาพอารมณ์ร่างกาย ลักษณะเฉพาะที่สำคัญของเด็กและเยาวชนคือสภาพอารมณ์ที่มีความแปรปรวนสูง อ่อนไหวง่ายและรุนแรง ตลอดจนสงสัยในกฎเกณฑ์ และระเบียบแบบแผนทางสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2539 : 17) ความต้องการของเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ จะต้องการความรักและการยอมรับจากผู้อื่นและสังคมรอบข้าง ต้องการความสนุกสนานในชีวิต จึงอาจนำไปสู่การถูกชักจูงไปในทางที่ผิดได้ง่ายกว่าวัยอื่น ๆ เกิดการรวมกลุ่มเพื่อนหรือสื่อต่างๆ ซึ่งก็เป็นสิ่งเร้าที่นำไปสู่การรวมตัวเป็นกลุ่ม โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ เทคโนโลยีและอุปกรณ์การสื่อสารต่าง ๆ พัฒนาไปมาก การเข้าถึงข้อมูลของบุคคลต่าง ๆ สามารถเข้าถึงได้ง่ายยิ่งขึ้น การกระทำผิดเองก็จึงมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากเด็กและเยาวชนจึงสามารถเกิดได้ทั้งในลักษณะการเป็นผู้กระทำผิดและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าไม่ใช่เพียงแต่สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จะทำให้เกิดการกระทำผิดมากมายหลากหลายรูปแบบที่มีจำนวนสูงขึ้นในเด็กและเยาวชน และคนทั่วไปในสังคมเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่ออันตรายที่จะเกิดขึ้นกับคนในสังคม หรือการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของคนในสังคมด้วยนั่นเอง

ดังนั้น ข้อมูลสถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ทำให้ทราบว่าอาชญากรรมในสังคมยังมีจำนวนไม่น้อย คนในสังคมและหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ ควรเล็งเห็นความสำคัญของปัญหา และร่วมกันป้องกันการเกิดอาชญากรรม เพื่อตัดช่องโอกาสของการเกิดอาชญากรรมขึ้นในสังคม และลดโอกาสในการตกเป็นเหยื่อของคนในสังคมด้วย เพราะถึงแม้หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพยายามแก้ไขปัญหาก็หลายเหตุ คือการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย การแก้ไข พื้นฟูผู้กระทำความผิด แต่หากไม่มีการป้องกันอาชญากรรมจากต้นเหตุที่สำคัญ ก็ไม่สามารถจัดการปัญหาอาชญากรรมอย่างสมบูรณ์ได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงการป้องกันอาชญากรรมมีทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ สำหรับมาตรการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมอย่างเป็นทางการ (Formal Crime Prevention) เป็นมาตรการที่อาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม โดยใช้ระบบงานยุติธรรม อันประกอบไปด้วยหน่วยงานหลักทั้งกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญ คือ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพ โดยมีปรัชญาในการทำงานที่มุ่งต่อการลงโทษ และมุ่งต่อการปรับปรุงแก้ไข และมุ่งต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้กระทำความผิดในชุมชน โดยคำนึงถึงแนวคิดหลักทางอาชญาวิทยา Crime Control และหลัก Due Process มาประกอบกันด้วย ส่วนการป้องกันอาชญากรรมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Crime

Prevention) เป็นมาตรการทางสังคมรูปแบบหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในสังคมเป็นเครื่องมือในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม อาทิ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม หรือระเบียบแบบแผนที่ยึดถือต่อกันมาเป็นระยะเวลา เป็นแนวทางปฏิบัติ หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษจากสังคม โดยเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่เปิดโอกาสให้สถาบันหรือหน่วยงานสังคมอื่นๆ ที่มีใช้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการป้องกันและอาชญากรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ซึ่งเกิดจากการประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Social Control) ของ Clarke และ แนวทางการป้องกันอาชญากรรม (Crime Prevention) ของ Reckless มาประยุกต์ร่วมกัน (อุนิษา เลิศโตมรสกุล และชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี, 2552)

โดยการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่ผ่านมา เพื่อป้องกันอาชญากรรมแบบเป็นทางการ (Formal Crime Prevention) ที่ใช้มาตรการทางกฎหมายและการดำเนินการของรัฐเพื่อเป็นเครื่องมือในการป้องกันอาชญากรรมที่ผ่านมาอาจยังไม่เพียงพอและมีข้อจำกัดหลายประการ จากสถิติอัตราการเกิดอาชญากรรมที่ยังสูงขึ้นข้างต้น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการต่าง ๆ ที่เข้ามาทำให้สังคมและรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิตของคนในสังคมกลับอ่อนแอลง จึงจำเป็นต้องหาวิธีการหรือแนวทางใหม่ ๆ ในการป้องกันอาชญากรรม เพื่อชะลอ ยับยั้ง และตัดทอนช่องโหว่โอกาสในการก่ออาชญากรรม และป้องกันไม่ให้เกิดเป็นเหยื่ออาชญากรรมในสังคม ให้คนในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีและใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย การป้องกันอาชญากรรมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Crime Prevention) จึงเป็นมาตรการทางเลือกที่สำคัญ ที่สังคมควรนำมาใช้ปฏิบัติเพื่อให้เป็นนโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่ดีในสังคม ดังนั้น เมื่อเด็กและเยาวชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ในอนาคต รวมถึงด้าน ภาวะบทรุคคัล และ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จึงต้องอาศัยกลไกของ “โรงเรียนและสถาบันการศึกษา” ที่มีหน้าที่หลักสำคัญในการปลูกฝังความคิด ค่านิยม ทศนคติ เพื่อกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเกิดรู้ ความเคารพสิ่งที่ถูกต้อง ความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต มีจิตสาธารณะ และการอยู่ในกฎเกณฑ์และกฎระเบียบของสังคม ดังนั้นการส่งเสริมหรือการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ เกี่ยวกับกฎหมาย หรือความยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยมีครู ผู้ปกครอง และขยายออกสู่สังคม ชุมชนในวงกว้าง อันเป็นการวางรากฐานอนาคตของชาติให้เป็นกลไกขับเคลื่อนการป้องกันอาชญากรรมต่อไปในอนาคต ดังนั้นสังคมจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวและเยาวชนให้มีความรู้ในการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อในสังคม และการกระทำผิดในสังคม เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนานโยบายของรัฐในลักษณะดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพต่อไป

บทความนี้ จึงมีความมุ่งหมายเพื่ออธิบายแนวคิดและแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันของเด็ก

และเยาวชนต่อการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำความผิดในสังคมทั้งในอดีตและในปัจจุบัน เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการสร้างภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน และเพื่อนำไปสู่ตัวอย่างรูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมกับการสร้างภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชนต่อโอกาสในการตกเป็นเหยื่อและการเป็นผู้กระทำความผิดในสังคมไทยที่เหมาะสมกับประเทศไทยและแต่ละบริบทสังคมต่อไป เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อเป็นแรงผลักดัน พลังสำคัญในการนำพาประเทศสู่ความเจริญที่ปลอดอาชญากรรม และสามารถตัดช่องโอกาสในการเกิดอาชญากรรม และการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในสังคมพัฒนาให้เหมาะสมกับโรงเรียนต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ในอนาคตต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทางอาชญาวิทยาในการป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน
ทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bonding Theory) ของ ทราวิชเฮอร์ชี่ (Hirschi's, 1993) นักอาชญาวิทยาที่ได้มีการโต้แย้งว่าไม่จำเป็นต้องอธิบายแรงจูงใจหรือแรงกระตุ้นของพฤติกรรมอาชญากรรม เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีความสามารถโดยธรรมชาติที่จะประกอบอาชญากรรมอยู่แล้ว โดยเฮอร์ชี่ได้นำเสนอทฤษฎีควบคุมโดยมีใจความสำคัญว่าบุคคลที่มีความผูกพันกับองค์กรหรือกลุ่มในสังคม ซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และเพื่อนฝูง มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชญากรรม หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้ก็คือ มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชญากรรม หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้ก็คือ พันธะทางสังคมหรือความผูกพันทางสังคม (Social Bond) ที่เฮอร์ชี่ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ความผูกพัน (Attachment) ข้อผูกมัด (Commitment) การเข้าร่วม (Involvement) และความเชื่อ (Belief) ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่า “บุคคลที่มีพันธะทางสังคมหรือมีความผูกพันทางสังคมน้อย จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมอาชญากรรม”

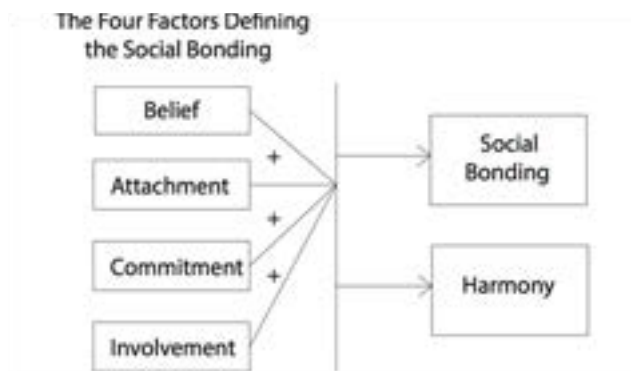
ทฤษฎีควบคุมทางสังคมมีสมมติฐานว่า พฤติกรรมอาชญากรรมเป็นผลมาจาก พันธะของบุคคลที่มีต่อสถาบันทางสังคมได้อ่อนแอหรือถูกทำลาย (Hirschi, 1961) โดยมีองค์ประกอบของพันธะทางสังคมนี้อยู่ด้วยกัน 4 ประการ (อ้างอิงใน พ.ต.อ.ดร.ปกรณ มณีปกรณ, 2537, 367 – 368) คือ

1. ความผูกพัน (Attachment) หมายความว่า การที่บุคคลมีความผูกพันหรือความรักใคร่กับบุคคลอื่น หรือมีความสนใจกับความรู้สึกนึกคิดของบุคคลอื่น ซึ่งความผูกพันนี้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลมีการพัฒนาการยอมรับค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม ส่งผลให้บุคคลสร้างความรู้สึกร่วมกันที่จะควบคุมตนเองให้เป็นบุคคลที่ดีในสังคม ดังนั้นความผูกพันจึงเป็นองค์ประกอบด้านอารมณ์หรือด้านความรักของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่บุคคลมีต่อสังคม

2. ข้อผูกมัด (Commitment) หมายความว่า การที่บุคคลผูกมัดกับการดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรมของสังคม กล่าวคือได้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อที่จะประกอบอาชีพสุจริต และเพื่อที่จะได้ประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งจะส่งผลต่อการสูญเสียความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นข้อผูกพันจึงเป็นองค์ประกอบด้านความมีเหตุผลของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่บุคคลมีต่อสังคม

3. การเข้าร่วม (Involvement) หมายความว่า การที่บุคคลได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม เป็นเหตุให้บุคคลถูกจำกัดเวลาที่จะไปประกอบอาชีพการงาน เนื่องจากเวลาส่วนมากได้ถูกใช้ให้หมดไปกับกิจกรรมของสังคม ดังนั้นการเข้าร่วมถือว่าเป็นองค์ประกอบด้านกิจกรรมของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่บุคคลมีต่อสังคม

4. ความเชื่อ (Belief) หมายความว่า ระดับของความเชื่อถือที่บุคคลมีต่อค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม หากบุคคลมีระดับความเชื่อต่อค่านิยมและบรรทัดฐานในสังคมสูงก็จะมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำความผิดกฎระเบียบของสังคม ดังนั้นความเชื่อจึงเป็นองค์ประกอบด้านจริยธรรมของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่บุคคลมีต่อสังคม

ภาพที่ 1 แสดงแผนภาพขององค์ประกอบทฤษฎี Social Bonding
ที่มา : Khaoula Youssef, 2016

จากทฤษฎีความผูกพันทางสังคม สามารถอธิบายถึงการป้องกันการเกิดอาชญากรรมหรือการป้องกันการกระทำผิดของบุคคลจากการที่บุคคลนั้นมีความผูกพันหรือความสัมพันธ์ทางสังคม เมื่อคนเรามีความผูกพันทางสังคมตาม 4 ประเด็นดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้คนไม่หันไปกระทำความผิด เพราะต้องมีความผูกพัน มีข้อผูกมัด มีการเข้าร่วม และมีความเชื่อ ซึ่งเป็นสิ่งที่มาควบคุม ยึดเหนี่ยวหรือรอบป้องกันการกระทำความผิด ดังนั้นแล้วเด็กและเยาวชนก็เช่นเดียวกัน ถือว่าทฤษฎีความผูกพันทางสังคมเป็นทฤษฎีสำคัญที่สามารถนำมาอธิบายการป้องกันอาชญากรรมของเด็กและเยาวชนได้จากตัวอย่างงานศึกษาวิจัยทำให้พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีความรู้สึกผูกพันหรือเกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษา ครอบครัว กลุ่มเพื่อน และระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคม จะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจที่ทำให้เด็กและเยาวชนไม่ไปกระทำความผิด ด้วยสถานะที่มีความรู้สึกและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมที่ตนเองอยู่ โดยหลักการของทฤษฎีนี้ สามารถนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ในการป้องกันอาชญากรรมได้

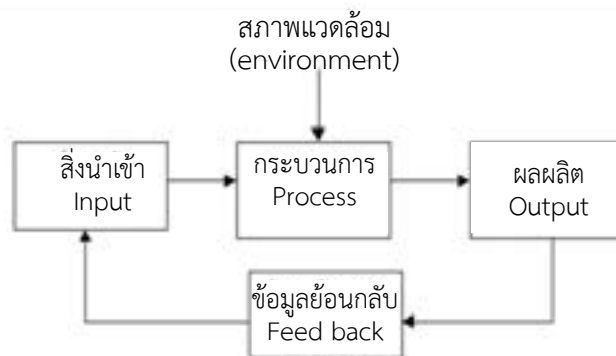
แนวคิดหรือหลักการในการปฏิบัติกับเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นแนวทางการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ทฤษฎีระบบ (System Theory) เป็นทฤษฎีที่ทำให้ผู้บริหารสามารถที่จะมองเห็นภาพรวมขององค์การทั้งหมดตามหน้าที่ที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาองค์การในลักษณะระบบนั้นจะก่อให้เกิดการวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ในการกำหนดแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชน ทฤษฎีระบบจึงเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญ เพื่อวิเคราะห์แบบองค์รวมเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางที่มีประสิทธิภาพ

ชัยยุทธ ศิริสุทธิ (2546) ได้ให้ความหมายของระบบไว้ว่า ระบบ หมายถึงกระบวนการทำงานที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งมีส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output)

อรนุช มหุตยันทน์ (2545) ได้ให้ความหมายว่า ระบบ คือ กลุ่มขององค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน ทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วม โดยรับสิ่งเข้า (Input) ผ่านกระบวนการ (Process) ที่มีการจัดเตรียมไว้เพื่อที่จะเปลี่ยนและสร้างสิ่งออก (Output)

ระบบ หมายถึง กลุ่มขององค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือองค์การใดองค์การหนึ่ง ซึ่งองค์ประกอบ เหล่านั้น มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันและส่งผลซึ่งกันและกันซึ่งจะทำให้ระบบมีประสิทธิภาพวัตถุประสงค์ โดยมีส่วนประกอบ 3 ส่วนที่เอื้อต่อการกระทำ คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output)

ภาพที่ 2 แสดงแผนภาพขององค์ประกอบทฤษฎีระบบ
ที่มา : Scott's System Approach (1967)

จากความหมายของระบบทฤษฎีของกระบวนการนั้น ที่ได้ให้คำนิยามและความหมาย ย่อมแสดงให้เห็นว่า ทุกระบบของทฤษฎีจะต้องมีองค์ประกอบหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันเพื่อการดำเนินงานของความสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการ หรือเป็นระบบและวิธีการเชิงระบบ เป็นการ

รวมกันขององค์ประกอบย่อย ๆ ที่ทำหน้าที่ของตนเอง และมีปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อดำเนินงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยผู้ศึกษาจะกล่าวถึงทฤษฎีระบบในบริบทของการกำหนดแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและการกระทำผิดในสังคม โดยจะแบ่งการอธิบายออกเป็น องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ

1) ปัจจัยนำเข้า (input) คือ เป้าหมาย ทรัพยากร สภาพปัญหาต่าง ๆ ถือเป็นองค์ประกอบแรกที่จะนำไปสู่การดำเนินงานของระบบหรือกระบวนการต่าง ๆ โดยการกำหนดเป้าหมาย ทรัพยากร หรือสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องนั้น ต้องมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและผ่านกระบวนการวิเคราะห์อย่างเหมาะสมให้เกิดการนำแนวทางไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง ได้แก่ เด็กและเยาวชน สภาพแวดล้อมและบริบทสังคมของเด็กและเยาวชน โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และอื่น ๆ เป็นต้น เพื่อประกอบการกำหนดเป็นแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ

2) กระบวนการ (process) เป็นองค์ประกอบที่สองของระบบ หมายถึง เป็นแนวทาง/วิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ผลงานหรือผลผลิตของระบบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบนี้หมายถึง กระบวนการหรือรูปแบบที่ใช้ในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนเมื่อวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดการป้องกันอาชญากรรมแบบไม่เป็นทางการ ด้วยการเปิดโอกาสให้สถาบันต่าง ๆ ในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา แนวทางหรือกระบวนการที่ใช้จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก โดยต้องคำนึงถึงบริบทของสังคมมาเป็นสำคัญและสถาบันการศึกษาที่จะนำเอาแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันนั้นไปปฏิบัติต่อไป

3) ผลลัพธ์ (output) ซึ่งเป็นผลงานหรือผลผลิตที่ได้ส่วนวิธีการเชิงระบบ (systematic approach) หรือเป็นผลผลิต (Product) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสุดท้ายของระบบทฤษฎี หมายถึง ความสำเร็จในลักษณะขององค์รวมความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผล องค์ประกอบที่เกิดจากกระบวนการในการเปลี่ยนไปสู่จุดหมายปลายทาง ซึ่งจากการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำผิดในสังคมนั้น หากการนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติสามารถทำได้จริง และสถาบันการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการนั้น จะทำให้ผลลัพธ์ในเด็กและเยาวชนจะมีอัตราการกระทำผิดที่น้อยลง และเด็กและเยาวชนจะสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปลอดภัยรู้เท่าทันต่อภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น

โดยทั้งสามขององค์ประกอบของระบบทฤษฎีนี้ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างสิ้นเชิง โดยขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ได้อย่างแน่นอน เพราะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ นอกจากนั้นทั้ง 3 องค์ประกอบยังมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการทำงานขององค์การด้วย ในขณะที่องค์การต้องดำเนินกิจกรรมในด้านต่าง ๆ นั้น ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหรือส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือสิ่งที่ป้อนเข้าไป หรือข้อมูลนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Output) หรือผลผลิต (Product) ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบนี้ จะมีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2564)

กล่าวโดยสรุปว่า จากหลักการของทฤษฎีระบบ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำความผิดในสังคมนั้น กระบวนการในการสร้างแนวทางการดำเนินการหรือนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ระบบมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผ่านองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบข้างต้น เมื่อดำเนินการตามทฤษฎีดังกล่าว ออกมาในรูปแบบการคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) ซึ่งคือการคิดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถเข้าถึงปัญหา และผ่านกระบวนการคิดในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยความถูกต้อง เหมาะสม และรวดเร็ว วิธีการคิดอย่างมีระบบ โดยคำนึงถึงทั้งกระบวนการตั้งแต่วิเคราะห์ถึงสาเหตุ/สภาพปัญหา วิธีการ และเป้าหมายที่จะได้มา ซึ่งทฤษฎีดังกล่าว สามารถนำมาอธิบายแนวคิด และวิธีการในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนในการป้องกันอาชญากรรมและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้เป็นอย่างดี การดำเนินการเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันนั้น ต้องทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และดำเนินการเป็นขั้นตอน วิธีการเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองดีของสังคม

บทวิเคราะห์แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำความผิดในสังคม

เพื่อเสนอแนะแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำความผิดในสังคม ตามบริบทของสังคมไทย จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ ข้างต้น ตามหลักของทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bonding Theory) ทำให้เห็นว่าสิ่งที่เด็กและเยาวชนนั้น มีความผูกพันกับสังคมเป็นเหมือนกรอบป้องกันอาชญากรรมที่สำคัญ แต่ในทางกลับกันหากเด็กและเยาวชนปราศจากความผูกพันทางสังคมกับสถาบันต่าง ๆ หรือความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กและเยาวชนนั้นเกิดความล้มเหลว เด็กและเยาวชนอาจเลือกที่จะกระทำความผิดในสังคมได้ จากทฤษฎีสามารถนำมาอธิบายถึงสาเหตุ/สภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นในสังคมได้ ทั้งนี้ โดยใช้บริบทของสังคมมาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันเพื่อน และสถาบันชุมชน หรือสภาพแวดล้อมบริเวณที่อยู่อาศัย โดยเมื่อกล่าวถึงการป้องกันอาชญากรรมหรือการกระทำผิดแล้ว การป้องกันอาชญากรรมมีทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ (อุนิษา เลิศโตมรสกุล และชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี, 2552) สำหรับมาตรการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมอย่างเป็นทางการ (Formal Crime Prevention) เป็นมาตรการที่อาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม แต่ในการเสนอแนะแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนนี้ ผู้ศึกษาขอวิเคราะห์ที่ประกอบกับการป้องกันอาชญากรรมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Crime Prevention) เป็นมาตรการทางสังคมรูปแบบหนึ่ง โดยเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่เปิดโอกาสให้สถาบันหรือหน่วยงานสังคมอื่น ๆ ที่มีใช้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการป้องกันและอาชญากรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เช่น สถาบัน

ครอบครัว สถาบันการศึกษา เข้ามามีส่วนร่วม โดยเป็นทฤษฎีที่เกิดจากการประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Social Control) ของ Clarke และ แนวทางการป้องกันอาชญากรรม (Crime Prevention) ของ Reckless มาประยุกต์ร่วมกัน เมื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนในสังคมต่อการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อและการกระทำผิดในสังคม ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญของสังคมเพราะถือเป็นการป้องกันก่อนเกิดเหตุที่จะช่วยให้ลดอัตราการกระทำผิดในสังคมด้วย ด้วยการนำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งครอบครัว สถาบันการศึกษา และชุมชน ด้วยการกำหนดแนวทางหรือนโยบายที่จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมและเกิดประสิทธิผลสูงสุดได้

เมื่อนำแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดของทฤษฎีระบบ (System Theory) แล้ว ทำให้เห็นว่า การจะดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องใดนั้น ต้องมีการคิดวิเคราะห์ และมองอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดทิศทางหรือแนวทางในการกำหนดนโยบายขององค์กร หน่วยงาน เพื่อนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับกับแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวและเยาวชน การป้องกันเด็กและเยาวชนไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมหรือกระทำผิดในสังคมนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีการคิดวิเคราะห์ และมองแบบองค์รวม เพื่อให้เห็นถึงสภาพปัญหา แนวทางการดำเนินการ และผลลัพธ์ที่ออกมาอย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์หลักการเพื่อเสนอแนะแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวและเยาวชน เพื่อนำไปสู่รูปแบบหรือนโยบายที่เหมาะสมการสร้างภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชนต่อโอกาสในการตกเป็นเหยื่อและการเป็นผู้กระทำความผิดในสังคมไทยที่เหมาะสมกับประเทศไทยนั้น โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักการของทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bonding Theory) ในการวิเคราะห์หาสาเหตุสภาพปัญหา และกำหนดแนวทางเหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิผล โดยต้องสอดคล้องกับองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการคือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ปัจจัยครอบครัว 3) ปัจจัยสถาบันการศึกษา และ 4) ปัจจัยทางด้านชุมชน/สังคม จากปัจจัยในหลายด้าน ให้ครอบคลุมประเด็นในแนวทางการพัฒนาการสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งผู้ศึกษาขอเสนอผ่านกระบวนการตามหลักของทฤษฎีระบบ (System Theory) และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอธิบาย ดังนี้

1. **ปัจจัยนำเข้า (input) คือ การวิเคราะห์ถึงสาเหตุ สภาพปัญหา** จากปัจจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว ปัจจัยบริบทชุมชน/สังคมประกอบการพิจารณาถึงสภาพปัญหาที่เด็กและเยาวชนจะต้องเผชิญทั้งในสังคมปัจจุบันและในอนาคต เพื่อวิเคราะห์และประมวลผลใน การกำหนดการป้องกันและภูมิคุ้มกันที่ถูกต้องให้แก่เด็กและเยาวชนตามบริบทของสังคมไทย โดยแต่ละสังคมอาจมีความแตกต่างกันตามสภาพปัญหาของบริบทสังคมนั้น ๆ อาทิ ชุมชนบางเขตพื้นที่พบปัญหาการพนันมากที่สุด หรือ ชุมชนบางเขตพื้นที่พบปัญหาการค้ายาเสพติดมากที่สุด ซึ่งจะสามารถเป็นตัวกำหนดถึงรูปแบบของพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน แนวโน้มในการกระทำผิดของเด็กเด็กและเยาวชน รวมถึง โอกาสในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในสังคมแต่ละเขตพื้นที่นั้น ๆ ได้ โดยมีรายละเอียด

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2564)

1.1 *ปัจจัยส่วนบุคคล*: การวิเคราะห์ถึงปัจจัยส่วนบุคคลเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงอุปนิสัยหรือภูมิหลังของเด็กและเยาวชน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ อาจต้องมีการพิจารณาเป็นรายกรณีไป เพื่อให้ทราบถึงข้อจำกัดหรือปัญหาที่เด็กและเยาวชนต้องได้รับการแก้ไข เพื่อป้องกันการมีพฤติกรรมเสี่ยง พฤติกรรมการกระทำผิดในสังคม หรือปัจจัยเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้

1.2 *ปัจจัยครอบครัว*: การวิเคราะห์ถึงปัจจัยครอบครัวนั้น ต้องอาศัยบริบทของความเข้าใจและพื้นฐานของครอบครัวเป็นสำคัญ เป็นสถาบันแรกที่เด็กและเยาวชนจะต้องเผชิญและแต่ละครอบครัวนั้นก็มีความแตกต่างกัน เนื่องจากเด็กและเยาวชนที่อยู่ในครอบครัวที่แตกต่างกันอาจถูกเลี้ยงดูมาในลักษณะที่ต่างกัน ดังนั้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชน หากทำในรูปแบบเดียวกันอาจไม่สามารถครอบคลุมได้ในเด็กและเยาวชนที่มีพื้นฐานครอบครัวที่มีความแตกต่างกัน

1.3 *ปัจจัยสถาบันการศึกษา*: การวิเคราะห์ถึงปัจจัยนี้มีส่วนสำคัญมาก เพราะสถาบันการศึกษาถือเป็นสถาบันหลักที่สำคัญในการบ่มเพาะ ชัดเกล้า และสั่งสอนให้เด็กและเยาวชนมีความประพฤติที่ดี มีความรู้ และสามารถเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต แต่ทว่า ปัจจัยสถาบันศึกษานอกจากจะเป็นแหล่งรวมของความรู้แล้ว ยังถือเป็นแหล่งรวมของกลุ่มเพื่อน การเรียนรู้ในวัยนี้จะเรียนรู้ต่อกันได้ง่าย อาจทำให้เกิดพฤติกรรมเปลี่ยนแบบ หรือการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนได้ง่าย และบริบทของชุมชนและสภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงด้วย นอกจากนี้ สถาบันการศึกษายังเป็นสถาบันสำคัญที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและการกระทำผิดในสังคมด้วย

1.4 *ปัจจัยทางด้านชุมชน/สังคม*: การวิเคราะห์ถึงปัจจัยชุมชน/สังคมนั้น ต้องคำนึงถึงบริบทของสังคมที่แตกต่างกัน จึงทำให้สภาพปัญหาของแต่ละชุมชน สังคม มีความแตกต่างกัน ดังนั้นปัจจัยทางด้านสังคมจึงควรวิเคราะห์ควบคู่ไปกับปัจจัยสถาบันการศึกษา เพราะจะสามารถทำให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น หากเป็นไปในทิศทางที่ดีอยู่แล้ว ชุมชนควรมีการพัฒนาต่อไปอย่างไร แต่ทว่าหากชุมชน/สังคม มีความอ่อนแอ มีสภาพปัญหาเกิดขึ้นมาก จะนำไปสู่กรอบแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนที่เหมาะสมแต่ละชุมชนต่อไป

จากที่กล่าวมานั้น ปัจจัยนำเข้าสู่ระบบ (Input) มีตัวแปรหลายอย่างที่ส่งผลการกำหนดแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชน ทั้งตัวแปรปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชน ปัจจัยครอบครัว ปัจจัยสถาบันการศึกษา และปัจจัยทางด้านชุมชน/สังคม โดยปัจจัยเหล่านี้เมื่อวิเคราะห์แล้วจะส่งผลต่อปัจจัยในการกำหนดแนวทางหรือรูปแบบในการสร้างภูมิคุ้มกันเด็กและเยาวชน ทั้งวิธีการ รูปแบบ โปรแกรมที่เหมาะสม อาทิ การให้ความรู้ทางด้านยาเสพติด การให้ความรู้ทางด้านทุจริต ตลอดจน เสริมสร้างแรงบันดาลใจด้วยการนำเอาบุคคลตัวอย่างเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีรอบป้องกันในตนเองและสามารถป้องกันเด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและการกระทำผิดในสังคมได้อย่างแท้จริง

2. กระบวนการ (process) คือ แนวทาง/วิธีการ/โปรแกรม ที่จะนำไปสู่กระบวนการในการเปลี่ยนแปลง การนำแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำผิดในสังคม ตามบริบทของสังคมไทยไปสู่การปฏิบัติ หรือกล่าวถึงวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ผลผลิตของระบบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและการกระทำผิดในสังคม กล่าวคือ การดำเนินการสร้างภูมิคุ้มกันให้มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากการวิเคราะห์สาเหตุ สภาพปัญหาตามบริบทของชุมชน สังคม ตามปัจจัยข้างต้นแล้ว การกำหนดแนวทางหรือนโยบายเพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ก็มีส่วนสำคัญ ตลอดจน การดำเนินการนำนโยบายหรือแนวทางต่าง ๆ ลงไปสู่การปฏิบัติด้วย การกำหนดแนวทางจะต้องเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนในแต่ละสังคม ซึ่งจากแนวคิดของการป้องกันอาชญากรรมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Crime Prevention) โดยเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่เปิดโอกาสให้สถาบันหรือหน่วยงานสังคมอื่น ๆ ที่มีใช้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการป้องกันและอาชญากรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นว่า สถาบันการศึกษามีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชน ด้วยการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และ โรงเรียนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันเหล่านี้ให้แก่เด็กและเยาวชนในสังคม โดยจากข้อมูลการดำเนินงานที่ผ่านมาของรัฐบาล กระทรวงยุติธรรม ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาเพื่อร่วมมือกันในการกำหนดแนวทางการป้องกันอาชญากรรมในเด็กและเยาวชน โดยกระทรวงยุติธรรมได้ริเริ่มโครงการที่เน้นการสร้างจิตสำนึกในความยุติธรรม และความซื่อสัตย์สุจริตในกลุ่มเยาวชน เพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งความเป็นธรรมการเยาวชนพลยุติธรรมขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ภายใต้โครงการเยาวชนพลยุติธรรม (สำนักงานกิจการยุติธรรม ,2563) เพื่อส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์เกี่ยวกับระบบการเรียนรู้เรื่องกระบวนการยุติธรรมของเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้เข้าใจเรื่องความยุติธรรมอย่างถูกต้อง ตลอดจนสร้างจิตสำนึกที่ดี ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต และป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2560 การดำเนินโครงการ “โรงเรียนยุติธรรมอุปถัมภ์” ขึ้น (สำนักงานกิจการยุติธรรม ,2563) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้การสนับสนุนโรงเรียนในฐานะสถาบันหลัก สถาบันแรกที่ใกล้ชิดเด็กและเยาวชนซึ่งจะเติบโตเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคต โดยการส่งเสริมให้เด็กและ เยาวชนในโรงเรียนและสถานศึกษาเป็นทั้ง “คนดี” ควบคู่กับการเป็น “คนเก่ง” ที่มีพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม /และภูมิคุ้มกันรู้เท่าทันในการป้องกันตนเองจากภัยต่าง ๆ เพื่อมิให้ตนเองตกเป็นเหยื่อหรือต้องตกเป็นผู้กระทำผิดสามารถดำรงชีพในสังคมได้อย่างปกติสุข

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติผ่านการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ได้มีการจัดทำโครงการและแนวทางที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม จากอัตราการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ประกอบกับรูปแบบการกระทำผิดที่เกิดขึ้นใหม่ในสังคม ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงนำไปสู่การตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการ กระบวนการ และ

โปรแกรม ที่นำมาใช้ในการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนว่ามีความเหมาะสม หรือสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยแล้วหรือไม่ จึงต้องมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาเพื่อกำหนดปัจจัยนำเข้าควบคู่กันไป เพื่อให้เกิดกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของระบบออกมาอย่างมีคุณภาพต่อไป

3. ผลลัพธ์ (output) คือ เด็กและเยาวชนมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง ไม่หันไปกระทำผิดในสังคมหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในสังคม ถือเป็นผลผลิตที่ได้จากวิธีการเชิงระบบ (systematic approach) องค์ประกอบที่เกิดจากกระบวนการในการเปลี่ยนสภาพปัญหาไปสู่จุดหมายปลายทาง ซึ่งจากการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำผิดในสังคมนั้น หากการกำหนดแนวทาง และมีการนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติสามารถบังคับใช้ได้จริง โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันด้านชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ภายใต้กรอบการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนที่สอดคล้องกับองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว ปัจจัยสถาบันการศึกษา และปัจจัยทางด้านชุมชนสังคม จะทำให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากระบบนี้ สามารถสร้างภูมิคุ้มกันอันดี ลดปัจจัยเสี่ยงในการกระทำผิด และทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ตลอดจนสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปลอดภัย รู้เท่าทันต่อภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น จะทำให้เด็กและเยาวชนเจริญเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและสามารถพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคตได้

บทสรุป

การป้องกันกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในสังคม จากที่นำมาวิเคราะห์กับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทำให้เห็นว่าการบวนการในการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนควรมองผ่านรูปแบบของทฤษฎีระบบ เพื่อเป็นตัวกำหนดแนวทาง การนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติ และการเกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) จะต้องคำนึงถึงปัจจัย 4 ประการที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว ปัจจัยสถาบันการศึกษา และปัจจัยทางด้านชุมชน/สังคม ด้วยการผสมผสานแนวคิดของความผูกพันทางสังคม (Social Bonding) ในการกำหนดแนวทางเพื่อนำไปสู่แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนที่เหมาะสมตามบริบทของชุมชน/สังคมของประเทศไทย ซึ่งการนำหลักการไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีนั้น ผู้ศึกษามองว่า “สถาบันการศึกษา/โรงเรียน” เป็นสถาบันหลักสำคัญในช่วงวัยของเด็กและเยาวชน เพราะเป็นสถาบันที่มีหน้าที่ในการหล่อหลอม ชัดเกล้า และให้ความรู้เพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดีและเป็นอนาคตที่ดีของชาติ โรงเรียน จึงกลายเป็นหน่วยงานสำคัญ ที่เป็นพลังในการขับเคลื่อนแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง แต่ทว่า การดำเนินการจะประสบความสำเร็จมิได้ หากขาดความร่วมมือหรือการบูรณาการจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานอิสระต่าง ๆ เพื่อร่วมกัน

พัฒนาแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี การดำเนินการที่กล่าวมานั้นจึงเป็นกระบวนการ (Process) ที่สำคัญในการนำแนวทางไปสู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำผิดในสังคม ตามบริบทของสังคมไทย จากกระบวนการทั้ง 2 ขั้นตอนข้างต้นที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงจะนำไปสู่ผลลัพธ์ (Output) คือการที่เด็กและเยาวชนมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง ไม่หันไปกระทำผิดในสังคมหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และได้รูปแบบของแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชนต่อไปในสังคม

การสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำผิดในสังคม นับว่าเป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรมไทย เพราะการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนให้มีความเข้มแข็งทางใจ และมีความรู้ ความเข้าใจ เบื้องต้น การพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และไม่ยุ่งเกี่ยวกับการกระทำผิดในสังคม ถือเป็น การตัดช่องโอกาสในการกระทำผิดในสังคมได้ การป้องกันอาชญากรรมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Crime Prevention) ด้วยการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้อัตราการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนลดลง และเด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง เพื่อที่จะเติบโตไปเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต จึงนำไปสู่แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชนต่อการป้องกันจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเป็นผู้กระทำผิดในสังคมที่เหมาะสมกับประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- คทาร์ตัน เสงตระกุล. (2555). *วัยรุ่น : ยุวอาชญากรและเหยื่ออาชญากรรม*. บทความวิชาการ. จาก <https://so04.tcithaijo.org/index.php/JTJS/article/view/246000/167138>
- ชัยยุทธ ศิริสุทธิ. (2546). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรการศึกษา*. (การบริหารการศึกษา มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2552). *การศึกษาหาแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมแบบไม่เป็นทางการ: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร*. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.
- ปกรณ์ มณีปกรณ์. (2555). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิลด์เทประเทศไทย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สันทกฤษณ์ บุญช่วย และ จตุพร อิธารณ. (2562). *การป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน: กรณีศึกษาโครงการจิตอาสา “เราทำความดี ด้วยหัวใจ” ชุมชนรอบวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร*. บทความวิชาการ. ค้นจาก https://www.ombudsman.go.th/ombstudies/download/Journals/2561/p27-55_11_1.pdf

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2564)

- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). สองทศวรรษปฏิรูปการศึกษาไทย ความล้มเหลวและความสำเร็จ สุขภาพคนไทย 2563 (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) Ed.). กรุงเทพฯ อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2563). *แนวทางการดำเนินโครงการโรงเรียนยุติธรรมอุปถัมภ์*. ค้นจาก [https:// www.oja.go.th/TH/justicesupport/](https://www.oja.go.th/TH/justicesupport/)
- อรนุช มหัทธยานนท์. (2545). *ความหมายและประเภทของระบบ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Agnew, R., & Cullen, F. T. (2003). *Criminological Theory, Past to Present*. Los Angeles (CA): Roxbury Publishing Company.
- Hirschi, Travis. (1969). *Cause of Delinquency*. Los Angeles, California: University of California Press.
- Khaoula Youssef. (2016). The factors defining the social bonding. Retrieved from researchgate: https://www.researchgate.net/figure/The-factors-defining-the-social-bonding-and-resulting-on-a-state-of-harmony-between-the_fig2_317624626
- Scott William G. (1967). *Organization Theory*. Illinois: Richard D. Irwin, Inc.